

22 april 2020

onder embargo tot en met dinsdag 22 april 06.00 uur

Corona en de oorlog om de arbeidsmigrant

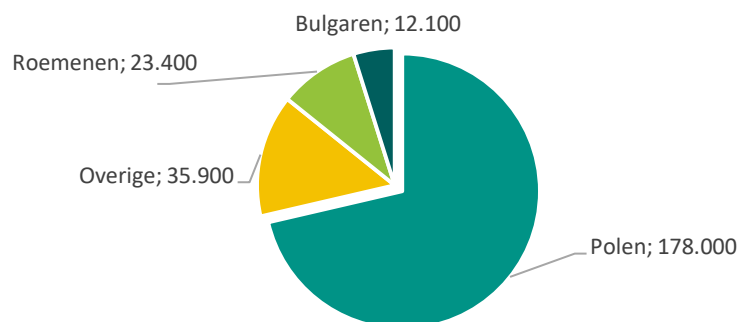
- De coronacrisis heeft in Nederland geleid tot verstoringen in vraag naar en aanbod van buitenlandse arbeidskrachten. Veel uitzendkrachten uit Oost-Europa zijn terug naar hun thuisland gegaan. Anderen, die van plan waren naar Nederland te komen, hebben besloten van hun geplande reis af te zien.
- Dit zorgt met name voor problemen in de agrarische sector, die sterk afhankelijk is van flexkrachten en op dit moment op volle toeren draait. In andere branches, zoals in de scheepsbouw en in het industrieel onderhoud, zijn buitenlandse uitzendkrachten juist op non-actief gesteld omdat het besmettingsrisico op hun werkplekken te groot werd geacht.
- Het is maar zeer de vraag in hoeverre de tekorten aan buitenlandse arbeidskrachten op korte termijn kan worden opgevuld met binnenlandse arbeidskrachten die door de coronacrisis tijdelijk om werk verlegen zitten. Tegelijkertijd zien we dat door de coronacrisis de concurrentie tussen landen in West-Europa om buitenlandse arbeidskrachten scherper wordt gevoerd, met name in de markt voor ongeschoolde agrarische arbeid.
- De strijd tegen Corona wordt in elk EU-land op eigen wijze gevoerd. Dit belemmert mogelijkerwijze een gefaseerde terugkeer naar normaal grensoverschrijdend verkeer. Uitzenders met veel Oost-Europees personeel geven aan te verwachten dat het nog 1,5-3 maanden kan duren voordat er sprake is van een normalisatie.

Agrarische sector en bouw

In de [agrarische](#) sector en de [bouwsector](#) en zijn de afgelopen maand flinke aantallen arbeidsmigranten vertrokken naar hun thuisland. Het gaat hier vooral om Polen die als uitzendkracht werkzaam waren. De Poolse overheid kondigde begin maart aan dat terugkerende landgenoten met ingang van 15 maart veertien dagen in thuisquarantaine zouden moeten verblijven. Om deze maatregel voor te blijven, keerden in de dagen voor 15 maart naar onze schatting 2 tot 4 miljoen Poolse migrantenarbeiders [uit de gehele Europese Unie](#) terug naar Polen. Ook [Roemenië](#) en [Bulgarije](#), twee andere belangrijke herkomstlanden van uitzendkrachten, hebben de afgelopen weken inreis- en uitreisbeperkingen afgekondigd.

Onbekend is hoeveel 'Nederlandse Polen' naar hun land van herkomst zijn teruggekeerd. Dit wordt niet centraal geregistreerd. Maar ook als het om een relatief klein deel gaat, gaat het in absolute termen nog altijd om een grote groep. Volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) werkten in 2017 in Nederland zo'n 250.000 personen afkomstig uit Midden- en Oost-Europa.

Aantal door Midden- en Oost-Europeanen vervulde banen in Nederland

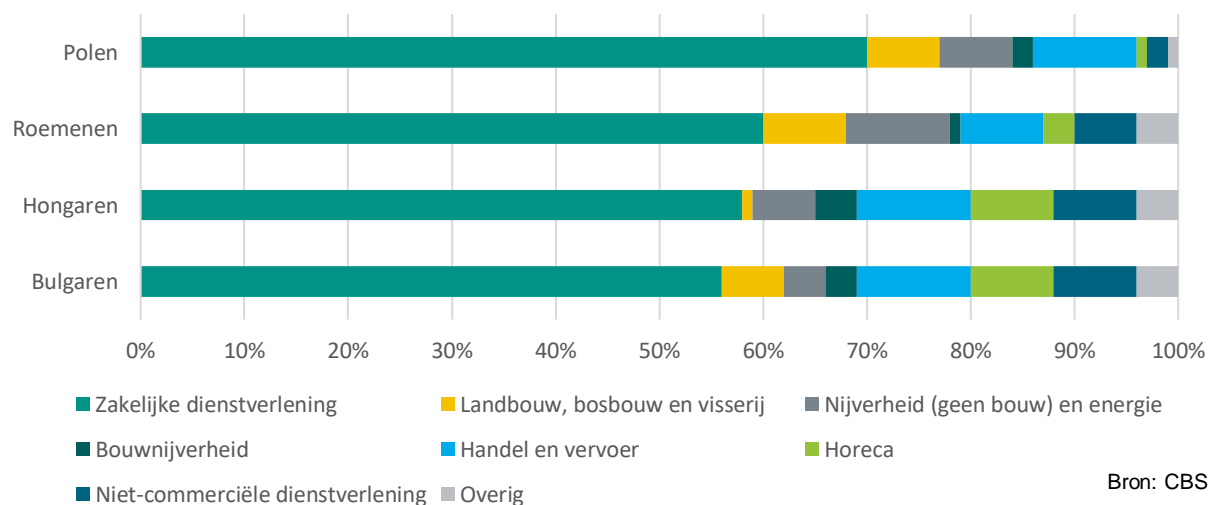
Bron: CBS

Twee op de drie werknemers uit Midden- en Oost-Europa zijn volgens het CBS werkzaam in de zakelijke dienstverlening. In deze sector zijn uitzendbureaus de belangrijkste werkgevers.

Het vertrek van Poolse uitzendkrachten is vooral in de agrarische sector een probleem. Met name in de tuinbouw (open teelt, glastuinbouw, paddenstoelenteelt) bestaat een groot deel van het personeel uit Oost-Europese werknemers. In de oogsttijd ontstaat in de tuinbouw een piek in de vraag naar flexibele arbeid. In de glastuinbouw maakt 31 procent van de bedrijven gebruik van buitenlandse arbeidskrachten. In de open teelttuinbouw, zoals asperges, is dat 8 procent. Volgens de economen van ABN AMRO blijft de vraag naar voedsel onveranderd groot.

Ook in de bouw zijn problemen ontstaan door het vertrek van buitenlandse arbeidskrachten. Zij werken vaak in rotatiediensten, bijvoorbeeld acht á tien weken werk in Nederland, vervolgens terug naar het thuisland voor twee weken vakantie, waarna de cyclus zich herhaalt. De beperkingen voor grensoverschrijdend verkeer die veel EU-landen in maart afkondigden, zorgden voor een verstoring van deze rotatie. Oost-Europese bouwvakkers braken hun verblijf in Nederland voortijdig af of zijn in hun thuisland gebleven. Soms ongewild, omdat ze door reisverboden niet meer gemakkelijk terug

Beroepsgroepen waarin Oost-Europeanen actief zijn

Bron: CBS

kunnen keren. De uitzenders die ABN AMRO sprak, verwachten dat het grosso modo nog anderhalve maand tot drie maanden duurt voordat hier een normalisatie optreedt.

Er zijn ook sectoren waarin buitenlandse uitzendkrachten geheel of gedeeltelijk de wacht is aangezegd. De scheepsbouw en industrieel onderhoud zijn branches waar veel Oost-Europeanen werkzaam zijn. In de scheepsbouw vindt het werk vaak in nauwe ruimtes plaats waardoor personeel niet de vereiste 1,5 meter onderlinge afstand kan aanhouden. Opdrachtgevers hebben dit probleem slechts ten dele kunnen ondervangen door in ploegendiensten te gaan werken. De industriële onderhoudsbranche heeft te lijden onder het feit dat veel opdrachtgevers gepland onderhoud afzeggen, bijvoorbeeld omdat ze momenteel geen extern personeel op de productielocatie toelaten.

Vertrokken uitzendkracht moeilijk te vervangen

Nu diverse andere sectoren van de economie, zoals de retail en leisure, door de coronamaatregelen direct hard geraakt worden, kan dit voor de landbouw in theorie extra aanbod genereren van flexibele arbeidskrachten. Uit [een rondgang](#) van werkgeversvereniging AWWN onder 113 leden blijkt dat een op de tien werkgevers de inhuur

van flexwerkers via uitzendbureaus per 24 maart heeft verminderd. Nog eens drie op de tien werkgevers hield per die datum de optie op omdat alsnog te doen.

Om de uitstroom van Oost-Europese werknemers in de agrarische sector te compenseren, zijn in dat verband diverse initiatieven opgezet om te bekijken of vraag en aanbod gemakkelijker bij elkaar kunnen worden gebracht. Voorbeelden zijn de websites [Helsonsoogsten.nl](https://www.helsonsoogsten.nl) en [Werkenindelandentuinbouw.nl](https://www.werkenindelandentuinbouw.nl). Voor het steken van asperges, dat in deze periode in volle gang is, wordt in de provincie Zeeland de [hulp gevraagd](#) van horecapersoneel dat werkloos thuis zit.

Toch vragen wij ons af of deze initiatieven voldoende soelaas bieden, alleen al omdat vervangende werkwilligen vaak veel reiskilometers zullen moeten maken naar hun nieuwe werkgever. Een ontslagen uitzendkracht uit de gemeente Landsmeer (Noord-Holland) die via [Werkenindelandentuinbouw.nl](https://www.werkenindelandentuinbouw.nl) vervangend werk zoekt, vindt pas 54 autokilometers verderop in Zeewolde (Flevoland) een passende baan.

Ook zal het lastig worden om werkloos geraakte uitzendkrachten uit andere sectoren

op korte termijn te interesseren voor werkzaamheden in de landbouw, indien het toekomstige uurloon lager ligt dan het laatstverdiende uurloon. Wanneer de uitzendkracht een minder betaalde opdracht aanneemt en vervolgens opnieuw werkloos wordt, zal zijn of haar uitkering op dat laatstverdiende salaris gebaseerd worden. Zij snijden zichzelf dan in de vingers.

Concurrentie van Duitsland

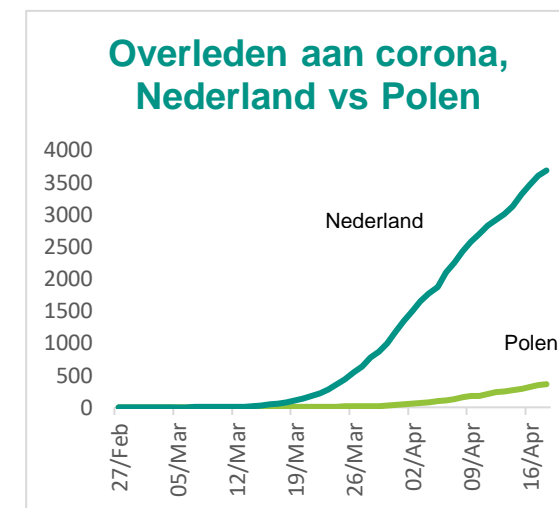
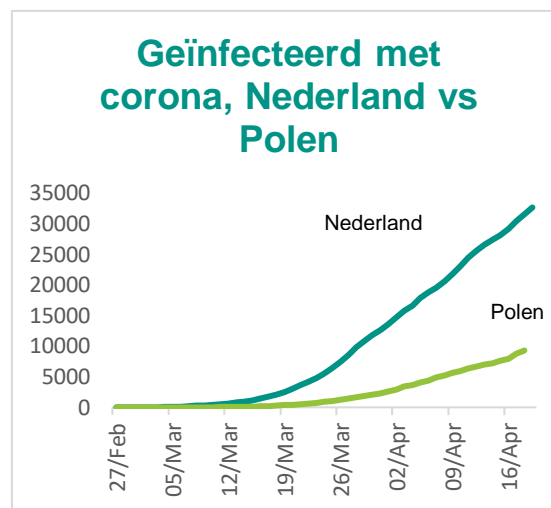
Duitsland heeft begin april na druk vanuit Brussel, de landbouwwereld en supermarktketens besloten om alsnog [de grenzen te openen](#) voor tienduizenden seizoenarbeiders uit Oost-Europa. Seizoenarbeiders die via Duitsland naar Nederland willen om te helpen oogsten, worden niet langer bij de Duitse grens teruggestuurd. Maar of hiermee voldoende menskracht beschikbaar komt, valt nog te bezien. De Duitse regels voor nieuwe seizoenarbeiders uit Oost-Europa zijn streng. Om lange busreizen door Europa te vermijden, moeten ze een vliegticket boeken naar het land waar ze aan het werk willen.

Anderzijds [paait Duitsland seizoenarbeiders](#) sinds kort met de mogelijkheid om langer te werken zonder premies af te dragen. Die voordelen biedt Nederland vooralsnog niet.

Brancheorganisatie LTO Nederland vreest dat de Nederlandse bedrijven het moeten afleggen in de zware concurrentie op de schaarse arbeidsmarkt. Per 1 januari 2020 heeft de Duitse overheid ook al het minimumuurloon [verhoogd](#) van 9,19 euro naar 9,35 euro voor werknemers van 18 jaar en ouder. Dit geldt ook voor alle buitenlandse werknemers die op Duits grondgebied werkzaam worden gesteld door hun werkgevers.

Aanpak corona verschilt van land tot land

De Europese Commissie (EC) heeft op 16 april een [stappenplan geïntroduceerd](#) voor een gefaseerde opheffing van de 'lockdown' zoals die in een groot aantal lidstaten is ingevoerd. Volgens de EC moet grensoverschrijdende arbeid zonder problemen, zij het met wat extra maatregelen, mogelijk blijven. Hiervoor is coördinatie tussen de lidstaten noodzakelijk. Dat is gemakkelijker gezegd dan gedaan, want de overheden in Nederland en Polen bijvoorbeeld hanteren een [onderling verschillende strategie](#) in de strijd tegen het coronavirus. Polen voert meer coronatesten uit dan Nederland en zijn inwoners mogen alleen het huis uit voor essentiële zaken. De officiële coronasterftcijfers van beide landen wijken daarom nogal van elkaar af.

Bron grafieken: [RIVM](#), [Worldometer](#).

Het werkelijke aantal besmettingen met het nieuwe coronavirus ligt in Polen (38,0 mln inwoners) en Nederland (17,3 mln inwoners) hoger dan de aantallen die hier genoemd worden. Dit komt omdat niet iedereen met een mogelijke besmetting getest wordt. Ook het aantal coronagerelateerde sterfgevallen in beide landen ligt waarschijnlijk hoger, omdat personen die buiten de ziekenhuizen aan het coronavirus overlijden niet altijd worden geregistreerd.

Verantwoording

Voor de totstandkoming van deze publicatie spraken wij met drie ondernemers in de uitzendbranche: Henk Buitink, algemeen directeur van [Covebo](#) (productie, logistiek, bouw en techniek), Jaroslava Dadokova, eigenaar van [Konekta Services](#) (techniek, productie, logistiek, bouw, industrie, scheepsbouw, land- en tuinbouw en petrochemie) en Eric Visser, DGA van [Gilde Groep](#) (bouw en elektrotechniek). Bij alle drie de organisaties maken Oost-Europeanen tussen 75-90 procent uit van het totale bestand aan uitzendkrachten.

ABN AMRO Sector Advisory

ABN AMRO Sector Advisory			
	Sander van Wijk	Hoofd Sector Advisory	sander.van.wijk@nl.abnamro.com
	Franka Rolvink-Couzy	Hoofd Sector Research	franka.rolvink@nl.abnamro.com
	Rishma Hoeba	Secretaresse	rishma.hoeba@nl.abnamro.com
Agrarisch	Pierre Berntsen	Sector Banker	pj.berntsen@nl.abnamro.com
	Jan de Ruyter	Sector Banker	jan.de.ruyter@nl.abnamro.com
	Nadia Menkveld	Sector Econoom	nadia.menkveld@nl.abnamro.com
	Martijn Leguijt	Sector Analist	martijn.leguijt@nl.abnamro.com
Food	Rob Morren	Sector Banker	rob.morren@nl.abnamro.com
	Nadia Menkveld	Sector Econoom	nadia.menkveld@nl.abnamro.com
	Martijn Leguijt	Sector Analist	martijn.leguijt@nl.abnamro.com
TMT	Vacature	Sector Banker	Vacature
	Kasper Buiting	Sector Econoom	kasper.buiting@nl.abnamro.com
	Justine Vijver	Sector Analist	justine.vijver@nl.abnamro.com
Zakelijke diensten	Han Mesters	Sector Banker	han.mesters@nl.abnamro.com
	Kasper Buiting	Sector Econoom	kasper.buiting@nl.abnamro.com
	Justine Vijver	Sector Analist	justine.vijver@nl.abnamro.com
Retail	Henk Hofstede	Sector Banker	henk.hofstede@nl.abnamro.com
	Paul Metzmakers	Sector Econoom	paul.metzmakers@nl.abnamro.com
	Ward van der Stee	Sector Analist	ward.van.der.stee@nl.abnamro.com
Leisure	Stef Driessen	Sector Banker	stef.driessen@nl.abnamro.com
	Paul Metzmakers	Sector Econoom	paul.metzmakers@nl.abnamro.com
	Ward van der Stee	Sector Analist	ward.van.der.stee@nl.abnamro.com
Industrie	David Kemps	Sector Banker	david.kemps@nl.abnamro.com
	Albert Jan Swart	Sector Econoom	albert.jan.swart@nl.abnamro.com
	Alexander Goense	Sector Analist	alexander.goense@nl.abnamro.com
Transport & Logistiek	Bart Banning	Sector Banker	bart.banning@nl.abnamro.com
	Albert Jan Swart	Sector Econoom	albert.jan.swart@nl.abnamro.com
	Bram van Amerongen	Sector Analist	bram.van.amerongen@nl.abnamro.com
Bouw	Petran van Heel	Sector Banker	petran.van.heel@nl.abnamro.com
	Madeline Bujs	Sector Econoom	madeline.bujs@nl.abnamro.com
	Casper Wolf	Sector Analist	casper.wolf@nl.abnamro.com
Vastgoed	Petran van Heel	Sector Banker	petran.van.heel@nl.abnamro.com
	Madeline Bujs	Sector Econoom	madeline.bujs@nl.abnamro.com
	Casper Wolf	Sector Analist	casper.wolf@nl.abnamro.com
Healthcare	Anja van Balen	Sector Banker	anja.van.balen@nl.abnamro.com
	Laura Kranenburg	Sector Analist	laura.kranenburg@nl.abnamro.com
Energie	Arnold Mulder	Sector Banker	arnold.mulder@nl.abnamro.com
	Alexander Goense	Sector Analist	alexander.goense@nl.abnamro.com
Thema's	Sonny Duijn	Sector Econoom	sonny.duijn@nl.abnamro.com
	Bram van Amerongen	Sector Analist	bram.van.amerongen@nl.abnamro.com

De in deze publicatie neergelegde opvattingen zijn gebaseerd op door ABN AMRO betrouwbaar geachte gegevens en informatie. Noch ABN AMRO, noch functionarissen van de bank kunnen aansprakelijk worden gesteld voor in deze publicatie eventueel aanwezige onjuistheden. De weergegeven opvattingen en prognoses houden niet meer in dan onze eigen visie en kunnen zonder nadere aankondiging worden gewijzigd. Het gebruik van tekst en/of cijfers uit deze publicatie is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Teksten zijn afgesloten op 20 april 2020

© ABN AMRO, april 2020